

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

УДК 377.014.25(4-6ЄС)(043.5)

Христій Юрій Григорович

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

01 Освіта/Педагогіка
011 Освітні, педагогічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Юрій ХРИСТІЙ

Науковий керівник – Штика Юрій Михайлович, кандидат педагогічних
наук

Суми – 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	27
1.1. Стан розробленості проблеми дослідження.....	27
1.2. Концептуальні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі	37
1.3. Історичні передумови та генеза міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі	55
Висновки до розділу 1.....	76
РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЗМІСТОВО- ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	80
2.1. Нормативні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі	80
2.2. Організаційні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі	98
2.3. Змістово-процесуальні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі.....	123
Висновки до розділу 2.....	153
РОЗДІЛ 3. ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ ЩОДО РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ФОРМАТІ «УКРАЇНА – ЄС».....	157
Висновки до розділу 3.....	175

ВИСНОВКИ	177
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	182
ДОДАТКИ	204

АНОТАЦІЯ

Христій Юрій. Організаційно-педагогічні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2023.

Зміст анотації

Дисертація є комплексним дослідженням, у межах якого з'ясовано теоретичні, нормативні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі.

У межах характеристики стану розробленості проблеми міжнародного співробітництва в Європейському Союзі в українському науково-педагогічному дискурсі з'ясовано, що досліджуваний феномен є предметом наукового інтересу широкого кола українських учених. Установлено, що проблема міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі не знайшла достатнього цілісного висвітлення. Результатом структурно-логічного аналізу українських наукових розвідок із досліджуваної проблеми стало виділення таких аспектів її розгляду: 1) безпековий; 2) політичний; 3) соціально-економічний; 4) професійно-педагогічний.

Виявлено, що провідними напрямками досліджень стали: формування політики щодо міжнародного співробітництва України з країнами ЄС в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю та корупцією; забезпечення економічної та кібербезпеки; розширення формату діалогу з Європейським Союзом у воєнно-політичному, військово-технічному та військовому аспектах в умовах воєнного стану в Україні; євроінтеграційна

політика; реформування систем освіти, зокрема й професійно-технічної, з урахуванням європейських тенденцій та стратегічних пріоритетів.

За допомогою методу термінологічного аналізу з'ясовано сутність ключових понять дослідження: «міжнародне співробітництво», «професійна освіта», «професійно-технічна освіта», «професійна освіта та навчання», «первинна професійна освіта та підготовка», «безперервна професійна освіта та підготовка», а також низки інших понять, що дозволяють конкретизувати сутність досліджуваного феномену.

Висвітлено концептуальні засади розвитку міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі, до яких віднесено низку теорій міжнародного співробітництва, а саме: теорію міжнародного співробітництва С. Баррета, раціоналістичну теорію, теорію конфлікту, народну теорію, репутаційну теорію, теорію неоліберального інституціоналізму тощо.

Визначено передумови розвитку міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі, зокрема: становлення та розвиток перших, так званих класичних моделей професійно-технічної освіти, що сформувалися в країнах-родоначалницях означеного процесу: ринкової моделі у Великій Британії, державно-бюрократичної моделі у Франції та корпоративної моделі дуальної професійної освіти в Німеччині, що заклали підвалини для формування національних моделей професійно-технічної освіти в інших країнах Європи шляхом поєднання окремих рис означених моделей; розвиток промислових революцій, стрімкі темпи індустріалізації країни, що зумовили потребу у кваліфікованих працівниках із ширшим набором професійних навичок.

Виокремлено етапи розвитку політики ЄС у сфері професійно-технічної освіти в цілому та міжнародного співробітництва зокрема: I етап – початковий (1951-1962) – характеризується запровадженням основних засад європейської політики у сфері професійно-технічної освіти; II етап – становлення та розширення (1963-1991) – ознаменувався створенням та розширенням мережі

організацій, спрямованих на надання підтримки державам-членам і соціальним партнерам у розробленні й упровадженні політики у сфері професійно-технічної освіти, посилення соціальної інклюзії та зміцнення ролі навичок; III етап – інтенсифікації (1992-1999) – знаковими подіями під час якого стали прийняття Маастрихтського договору (Договору про ЄС) та проголошення Лісабонської декларації; IV етап – інституційної інтеграції на основі синтезу зовнішньої та внутрішньої складових (2000 р. – дотепер) – спрямований на досягнення стратегічної мети – перетворення Європи на найбільш конкурентоспроможну та динамічну економіку, засновану на знаннях, здатну забезпечити стійке економічне зростання, покращити якість робочих місць та забезпечити соціальну згуртованість суспільства.

Окреслено нормативні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі, зокрема, такі документи: Копенгагенський процес: посилене європейське співробітництво у сфері професійної освіти та навчання (2002), Лісабонський договір (2009), Брюгське комюніке про посилене європейське співробітництво у сфері професійної освіти та навчання на період 2011-2020 рр. (2010), Хартія основних прав Європейського Союзу (2012), Європейська хартія соціальних прав (2017), Рекомендації Ради ЄС щодо професійної освіти та навчання тощо.

У межах розгляду організаційних засад міжнародного співробітництва в галузі професійно-технічної освіти окреслено сутність поняття «трансфер», що означає передачу структур, процесів, змісту та практик ПТО з оригінального до цільового контексту. Охарактеризовано рівні трансферу: локальний (місцевий), регіональний і національний, що пов'язані з трьома змістовими елементами – продуктами, проектами та елементами системи, а також рівні, пов'язані зі ступенем імплементації змістових елементів: імітація, адаптація та трансформація. Доведено, що на рівні імітації перенесені структури в інший контекст є ідентичними, на рівні адаптації – подібними і, відповідно, на рівні трансформації вони значно відрізняються та є інноваційними.

Окреслено національні механізми та особливості організації міжнародного співробітництва в галузі професійно-технічної освіти в окремих європейських країнах (Австрії, Німеччині, Франції, Бельгії Швейцарії), що в цілому відбивають європейські тенденції розвитку міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти, зокрема щодо міжнародної мобільності, запровадження спільних програм та проєктів, однак мають національну специфіку щодо рівнів трансферу та географічних меж означеної співпраці.

Висвітлено змістово-процесуальні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі. Окреслено роль Європейського центру розвитку професійної освіти та навчання Cedefop та Європейського фонду професійного навчання ETF в організації міжнародного співробітництва в Європейському Союзі. Схарактеризовано зміст програм міжнародного співробітництва, що координується ETF у низці регіонів (Центральна Азія; Східне партнерство; Південне і Східне Середземномор'я; Африка на південь від Сахари; Західні Балкани та Туреччина), а також зміст програм ERASMUS+ та їх потенціал для досягнення цілей міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти.

У процесі висвітлення потенціалу України щодо розвитку міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти у форматі «Україна – ЄС» проаналізовано передумови та чинники, що сприяли розвиткові міжнародного співробітництва в досліджуваному аспекті. Окреслено зміст аналітичних доповідей Європейської Комісії та Європейського фонду професійного навчання, у яких висвітлено результати досліджень щодо стану професійно-технічної освіти в Україні, напрямів реформування означеної сфери, здобутків країни в даному напрямі, труднощів та викликів, з якими стикаються освітні політики та провайдери ПТО у процесі запровадження реформ.

Окреслено проекти міжнародного співробітництва, що реалізуються в Україні на сучасному етапі, й визначено низку заходів, які можуть бути реалізовані на національному, регіональному, інституційному та індивідуальному рівнях задля покращення міжнародного співробітництва у форматі «Україна – ЄС».

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. На подальше вивчення заслуговує питання імплементації позитивних концептуальних ідей європейського досвіду та кращих практик окремих країн Європейського Союзу з метою модернізації системи професійно-технічної освіти в Україні та її наближення до європейських і світових стандартів.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, професійна освіта, професійна підготовка, професійно-технічна освіта, інтернаціоналізація, академічна мобільність, стратегії, Європейський Союз.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці,

у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Розділ у закордонній колективній монографії

1. Khrystii, Yu. (2022). International cooperation in the field of vocational education in the European Union countries: genesis, regulatory framework and content-procedural foundations. *Theory and methodology of innovative education development in the national, European, and global contexts: monograph*, (pp. 69-81). Publishing House of University of Technology, Katowice. http://www.wydawnictwo.wst.pl/oferta_wydawnicza_oraz_zakup_publicacji/wydawnictwa/theory_and_methodology_of_innovative_education_development_in_the_national_european_and_global_contexts/89

Статті в наукових фахових виданнях України

2. Христій, Ю. (2020a). Концептуальні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2 (96), 292-301. DOI

10.24139/2312-5993/2020.02/292-301. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/31.pdf>

3. Христій, Ю. (2023). Міжнародне співробітництво ЄС та України у сфері професійно-технічної освіти в умовах воєнного стану. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 4 (128), DOI 10.24139/2312-5993/2023.04/428-436. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B9.pdf>

4. Христій, Ю. (2022а). Організаційні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 7-8 (121-122), 421-430. DOI 10.24139/2312-5993/2022.07-08/421-430 <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D1%85%D0%A0%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%86%D0%99.pdf>

Праці апробаційного характеру

1. Христій, Ю. Г. (2019). Інноваційні тенденції розвитку міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському союзі. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 жовтня 2019 р., м. Суми), Т. 1*, сс. 56-58. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

2. Христій, Ю. Г. (2020в). Шведська модель професійно-технічної освіти: уроки для України. *Модель методичної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 15-16 грудня 2020 року*.

3. Христій, Ю. Г. (2021а). Підготовка здобувачів освіти за дуальною формою навчання: досвід Німеччини. *Модернізація змісту професійної освіти в умовах євроінтеграції України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (02 квітня 2021 року, м. Київ)*.

4. Христій, Ю. Г. (2021б). Професійний розвиток викладачів закладів професійно-технічної освіти: досвід Італії. *Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної веб-конференції (25 лютого 2021 року, м. Київ).*

5. Христій, Ю. Г. (2021г). Розвиток цифрових компетентностей викладачів закладів професійно-технічної освіти: європейський досвід. *STEM: інноваційні можливості реформування системи освіти у ЗП(ПТ)О: Матеріали Всеукраїнського методичного марафону (24 лютого 2021 року, м. Черкаси).*

6. Христій, Ю. (2020б). Провідні чинники забезпечення якості професійно-технічної освіти в країнах ЄС. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (12–13 листопада 2020 року, м. Суми), (сс. 277-280).* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

7. Христій, Ю. (2021в). Розвиток міжнародного співробітництва у професійно-технічній освіті: досвід Німеччини. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (20–21 квітня 2021 року, м. Суми), (сс. 37-38).* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

8. Khrystii, Yu. H. (2021). National models of vocational education and training in the EU countries. *Labyrinths of Reality. Collection of Scientific Works, Issue 6 (11), 46-47.*

9. Христій Ю. (2022б). Організація міжнародного співробітництва в галузі професійно-технічної освіти країн ЄС на прикладі проєкту SKILLNET. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2022 року, м. Суми), (сс. 108-110).* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

ABSTRACT

Khrystii Yurii. Organizational and pedagogical foundations of international cooperation in the field of vocational education and training in the European Union. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for Doctor of Philosophy degree in specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. Sumy, 2023.

The contents of the abstract

The dissertation is a comprehensive study, within which the theoretical, regulatory, organizational and content-procedural foundations of international cooperation in the field of vocational education and training in the European Union are clarified.

Within the framework of characterizing the state of development of the problem of international cooperation in the European Union in the Ukrainian scientific and pedagogical discourse, it was found that the studied phenomenon is the subject of scientific interest of a wide range of Ukrainian researchers. It was established that the problem of international cooperation in the field of vocational education and training in the European Union did not find sufficient comprehensive coverage. The result of the structural and logical analysis of Ukrainian scientific discourse on the investigated problem was revealing the following aspects of its consideration: 1) security; 2) political; 3) socio-economic; 4) professional-pedagogical.

It was revealed that the leading areas of research were: policy formation regarding international cooperation of Ukraine with EU countries in the fight against terrorism, organized crime and corruption; ensuring economic and cyber security; expansion of the dialogue format with the European Union in military-political, military-technical and military aspects under the conditions of martial law in Ukraine; European integration policy; reforming education systems, including

vocational education and training, taking into account European trends and strategic priorities.

Using the method of terminological analysis, the essence of the key concepts of the study was clarified: “international cooperation”, “vocational education”, “vocational and technical education”, “vocational education and training”, “initial vocational education and training”, “continuing vocational education and training”, as well as a number of other concepts that make it possible to specify the essence of the phenomenon under study.

The conceptual foundations of the international cooperation development in the field of vocational education and training in the European Union are highlighted, which include a number of international cooperation theories, namely: S. Barrett’s theory of international cooperation, rationalist theory, conflict theory, folk theory, reputation theory, theory of neoliberal institutionalism, etc.

Prerequisites for the development of international cooperation in the field of vocational education and training in the European Union are defined, in particular: formation and development of the first, so-called classical models of vocational education and training, which were formed in the countries that originated this process: the market model in Great Britain, the state-bureaucratic model in France and the corporate model of dual vocational education in Germany, which laid the foundations for the formation of the national models of vocational education and training in other European countries by combining certain features of the specified models; the development of industrial revolutions, the rapid pace of industrialization of the country, which led to the need for qualified workers with a wider set of skills.

The stages of the EU policy development in the field of vocational education and training in general and international cooperation in particular are highlighted. The first stage – initial (1951-1962) – is characterized by the introduction of the main principles of the European policy in the field of vocational education and training; the II stage – formation and expansion (1963-1991) – was marked by the creation and expansion of a network of organizations aimed at providing support to member states and social partners in the development and implementation of policies

in the field of vocational education and training, strengthening social inclusion and the role of skills; the III stage – intensification (1992-1999) – was marked by such significant events as adoption of the Maastricht Treaty (EU Treaty) and the announcement of the Lisbon Declaration; the IV stage – institutional integration based on the synthesis of external and internal components (2000 – until now) – aimed at achieving the strategic goal of transforming Europe into the most competitive and dynamic knowledge-based economy capable of ensuring sustainable economic growth, improving the quality of jobs and ensure social cohesion of society.

The regulatory foundations of international cooperation in the field of vocational education and training in the European Union are outlined, in particular, the following documents: Copenhagen process: enhanced European cooperation in the field of vocational education and training (2002), Treaty of Lisbon (2009), Bruges Communiqué on enhanced European cooperation in the field of vocational education and training for the period 2011-2020 (2010), the Charter of Fundamental Rights of the European Union (2012), the European Charter of Social Rights (2017), the Recommendations of the Council of Europe on vocational education and training, etc.

Within the scope of consideration of the organizational foundations of international cooperation in the field of vocational education and training, the essence of the concept of “transfer” is outlined, which means the transfer of structures, processes, content and practices of VET from the original to the target context. The levels of transfer are characterized: local, regional and national, associated with three content elements – products, projects and elements of the system, as well as levels associated with the degree of implementation of content elements: imitation, adaptation and transformation. It is proved that at the level of imitation the structures transferred to another context are identical, at the level of adaptation they are similar and, accordingly, at the level of transformation they are significantly different and innovative.

The national mechanisms and peculiarities of the organization of international cooperation in the field of vocational education and training in certain European countries (Austria, Germany, France, Belgium, Switzerland) are outlined, which generally reflect the European trends in the development of international cooperation in the field of VET, in particular regarding international mobility, implementation of joint programs and projects, however, have national specifics regarding transfer levels and geographical boundaries of the specified cooperation.

The content and procedural foundations of international cooperation in the field of vocational education and training in the European Union are highlighted. The role of the European Center for the Development of Vocational Education and Training (Cedefop) and the European Training Foundation (ETF) in the organization of international cooperation in the European Union is outlined. The content of international cooperation programs coordinated by the ETF in a number of regions (Central Asia; Eastern Partnership; Southern and Eastern Mediterranean; Sub-Saharan Africa; Western Balkans and Turkey) is characterized, as well as the content of ERASMUS+ programs and their potential to achieve the goals of international cooperation in the field of vocational education and training.

In the process of highlighting Ukraine's potential for the development of international cooperation in the field of vocational education and training in the "Ukraine – EU" format, the prerequisites and factors that contributed to the development of international cooperation in the studied aspect were analyzed. The content of the analytical reports of the European Commission and the European Training Foundation is outlined, which highlight the results of research on the state of vocational education and training in Ukraine, directions for reforming the specified area, the country's achievements in this direction, difficulties and challenges faced by educational policymakers and VET providers in the process of implementing reforms.

International cooperation projects implemented in Ukraine at the current stage are outlined, and a number of measures that can be introduced at the national,

regional, institutional, and individual levels to improve international cooperation in the “Ukraine-EU” format are defined.

The conducted research does not cover all the aspects of the specified problem. The issue of implementing positive conceptual ideas of the European experience and best practices of individual countries of the European Union with the aim of modernizing the system of vocational education in Ukraine and bringing it closer to European and world standards deserves further study.

Key words: international cooperation, vocational education, training, vocational education and training, internationalization, academic mobility, strategies, European Union.

LIST OF THE AUTHOR’S PUBLICATIONS

Scientific works,

in which the main scientific results of the dissertation were published

Chapter in a foreign collective monograph

1. Khrystii, Yu. (2022). International cooperation in the field of vocational education in the European Union countries: genesis, regulatory framework and content-procedural foundations. *Theory and methodology of innovative education development in the national, European, and global contexts: monograph*, (pp. 69-81). Publishing House of University of Technology, Katowice. http://www.wydawnictwo.wst.pl/oferta_wydawnicza_oraz_zakup_publicacji/wydawnictwa/theory_and_methodology_of_innovative_education_development_in_the_national_european_and_global_contexts/89

Articles in scientific professional journals of Ukraine

2. Христій, Ю. (2020а). Концептуальні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2 (96), 292-301. DOI

10.24139/2312-5993/2020.02/292-301. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/31.pdf>

3. Христій, Ю. (2023). Міжнародне співробітництво ЄС та України у сфері професійно-технічної освіти в умовах воєнного стану. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 4 (128), DOI 10.24139/2312-5993/2023.04/428-436. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B9.pdf>

4. Христій, Ю. (2022а). Організаційні засади міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському Союзі. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 7-8 (121-122), 421-430. DOI 10.24139/2312-5993/2022.07-08/421-430 <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D1%85%D0%A0%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%86%D0%99.pdf>

Works of an approbation character

1. Христій, Ю. Г. (2019). Інноваційні тенденції розвитку міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти в Європейському союзі. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 жовтня 2019 р., м. Суми), Т. 1*, сс. 56-58. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

2. Христій, Ю. Г. (2020в). Шведська модель професійно-технічної освіти: уроки для України. *Модель методичної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 15-16 грудня 2020 року*.

3. Христій, Ю. Г. (2021а). Підготовка здобувачів освіти за дуальною формою навчання: досвід Німеччини. *Модернізація змісту професійної освіти в умовах євроінтеграції України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (02 квітня 2021 року, м. Київ)*.

4. Христій, Ю. Г. (2021б). Професійний розвиток викладачів закладів професійно-технічної освіти: досвід Італії. *Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної web-конференції (25 лютого 2021 року, м. Київ).*

5. Христій, Ю. Г. (2021г). Розвиток цифрових компетентностей викладачів закладів професійно-технічної освіти: європейський досвід. *STEM: інноваційні можливості реформування системи освіти у ЗП(ПТ)О: Матеріали Всеукраїнського методичного марафону (24 лютого 2021 року, м. Черкаси).*

6. Христій, Ю. (2020б). Провідні чинники забезпечення якості професійно-технічної освіти в країнах ЄС. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (12–13 листопада 2020 року, м. Суми), (сс. 277-280).* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

7. Христій, Ю. (2021в). Розвиток міжнародного співробітництва у професійно-технічній освіті: досвід Німеччини. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (20–21 квітня 2021 року, м. Суми), (сс. 37-38).* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

8. Khrystii, Yu. H. (2021). National models of vocational education and training in the EU countries. *Labyrinths of Reality. Collection of Scientific Works, Issue 6 (11), 46-47.*

9. Христій Ю. (2022б). Організація міжнародного співробітництва в галузі професійно-технічної освіти країн ЄС на прикладі проєкту SKILLNET. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2022 року, м. Суми), (сс. 108-110).* Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.